

KAZERNE DOSSIN

MEMORIAAL, MUSEUM
EN ONDERZOEKSCENTRUM
OVER HOLOCAUST
EN MENSENRECHTEN

HET VERHAAL VAN SIMON

HANDLEIDING VOOR
DE LEERKRACHT

Vlaamse
overheid

INHOUDSTAFEL

1. Inleiding Kazerne Dossin Biografie van Simon Gronowski Eindtermen en ontwikkelingsdoelen	p. 3
2. Inleidende les	p. 7
3. Rondleiding 'Het verhaal van Simon'	p. 11
4. Naverwerking	p. 12

Colofon

Concept lesmateriaal: Kazerne Dossin

Concept rondleiding: Anke Bellen, Klaartje De Boeck, Sara Lanoye, Dorien Styven, Charlotte von Fallois, Marjan Verplancke, Sanne Dewolf, Brechtje Vanbel, Anne-Sophie Van Vyve, Céline Joris

Teksten: Anke Bellen en Marjan Verplancke

Lay-out en foto's: Sven Smets, Adriaan Baccaert en Evi Van Puyvelde

Met dank aan: Zora Vardaj, Els Dethier, Hussein Atshan

Onze uitzonderlijke dank gaat uit naar Simon Gronowski voor zijn bereidwillige medewerking.

1. INLEIDING

Met het traject 'Het verhaal van Simon' maken je leerlingen kennis met Simon Gronowski, die als kind de Holocaust overleefde. Dit programma werd speciaal ontwikkeld voor jongens en meisjes uit de laatste graad van het basisonderwijs. Het bestaat uit drie delen. Door middel van de **inleidende les** worden de leerlingen warm gemaakt voor het museumbezoek en krijgen ze een opdracht mee. Bij hun bezoek aan Kazerne Dossin, nemen ze deel aan de **rondleiding**. Tot slot is er voor op school een **naverwerking** voorzien. In deze inleiding vind je wat achtergrondinformatie over het museum dat jullie straks gaan bezoeken, een korte beschrijving van het leven van Simon Gronowski en de aanknopingspunten in de eindtermen.

Praktische informatie over de rondleiding

WANNEER | dinsdag, donderdag en vrijdag om 9.30 en om 13.00

WAAR | Kazerne Dossin, Goswin de Stassartstraat 153, Mechelen

DUUR | 2u00

AANTAL | maximum 25 leerlingen

PRIJS | 5€ per leerling, gratis voor de begeleidende leerkracht

BEGELEIDING | begeleiding door Kazerne Dossin en de leerkracht

Achtergrondinformatie over Kazerne Dossin

Kazerne Dossin, Memoriaal, Museum en Onderzoekscen-
trum over Holocaust en Mensenrechten is een unieke
plaats van herinnering aan de Holocaust in België. Op deze
plaats werden meer dan 25.000 Joden, Roma en Sinti ver-
zameld en gedeporteerd naar Auschwitz-Birkenau. Amper
5% van hen keerde terug. Hoe was dit mogelijk? Waarom
die vervolging? Wat betekende ze voor de slachtoffers,
daders en omstaanders? Vanuit de Holocaust gaan we op
zoek naar actuele mechanismen. Ook met jonge kinderen
betekent leren over de Jodenvervolging een manier om
hen te laten reflecteren over racisme, uitsluiting, en discrimi-
natie op basis van afkomst, geloof, overtuiging, huidsk-
leur, geslacht en geartheid. Het museum nodigt iedere-
en uit een bewuste en kritische houding aan te nemen in
alledaagse situaties van uitsluiting en groepsdruk.
Een bezoek met je leerlingen kadert zo in een traject rond
actief respect en burgerzin.

Meer info?

Bezoek onze website www.kazernedossin.eu voor meer infor-
matie. Verder biedt de nieuwsbrief voor leraren je informatie
en tips over holocausteducatie. Schrijf je in via [deze link](#) of via
info@kazernedossin.eu.

Biografie van Simon Gronowski

Simon Gronowski wordt geboren in Ukkel in 1931 en is dus een oorlogskind. Hij is de zoon van Léon Gronowski en Chana Kaplan, afkomstig uit Polen en Litouwen. Als twintiger was zijn vader Polen ontvlucht omwille van de uitzichtloze situatie voor Joden. Na een paar eerste harde jaren in België laat hij Chana overkomen. Ze trouwen in 1923. Hun eerste kindje, Ita, komt in 1924. Zeven jaar later komt Simon. Het gezin woont in Etterbeek en heeft een lederwinkel, 'Au Sally'. Ita is een voorbeeldige leerlinge aan het Lyceum van Elsene. Ze is de beste in Grieks en Latijn. Ook is ze een klassiek pianiste. Simon gaat naar de Etterbeekse Basisschool en is een welpje in de scouts.

Aan hun rustig en mooie leven komt een einde wanneer Duitsland op 10 mei 1940 België binnenvalt. Maanden gaan voorbij en de haat tegen de Joden wordt steeds voelbaarder. Er komen verschillende anti-joodse wetten. Zo moeten Joden zich verplicht registreren in hun gemeentes, mogen ze het beroep van ambtenaar, leraar, journalist of advocaat niet meer uitoefenen en worden ze vanaf juni 1942 gedwongen om een gele ster te dragen. Er worden steeds meer mensen opgeroepen om zogezegd te gaan werken in het oosten. Bij grootscheepse razzia's worden vele honderden Joden opgepakt. In België worden naast de Joden ook Roma, Sinti en verzetsstrijders vervolgd en gearresteerd.

Het gezin Gronowski besluit om onder te duiken in een klein appartement op de eerste verdieping van een huis in Sint-Lambrechts-Woluwe. Ze leven hier van 1 september 1942 tot 17 maart 1943. De dag dat Simon, zijn zus en moeder door de Gestapo worden opgepakt, is Léon niet thuis. Hij ligt in het ziekenhuis met een inzinking en kan zo ontsnappen aan de verklikking. Eerst wordt Simon enkele dagen opgesloten in de kelder van de Gestapo op de Brusselse Louizalaan. Daarna worden ze in vrachtwagens overgebracht naar de Mechelse Dossinkazerne. Dit is een doorgangskamp waar Joden, Roma en Sinti verzameld worden om weggevoerd te worden. Niemand weet precies waarheen. Na een maand in de kazerne krijgen Simon en zijn mama op 18 april 1943 het bevel om met de volgende trein te vertrekken. Dat is transport XX van 19 april 1943. Ita, die op haar zestiende voor de Belgische nationaliteit kon kiezen, blijft in Mechelen. Op dat moment deporteren de nazi's de Belgische Joden nog niet. Het twintigste konvooi vertrekt zo met 1.600 gevangenen richting Auschwitz-Birkenau.

Toevallig is het twintigste konvooi het transport dat door drie jonge mannen, Youra Livschitz, Jean Franklemon en Robert Maistriau wordt overvallen. Ter hoogte van Boortmeerbeek slagen ze erin een wagon open te maken. Zo kunnen zeventien mensen uit de trein springen. Maar ook uit andere wagons ontsnappen mensen, ditmaal omdat ze van binnenuit een doorgang forceerden. Ter hoogte van Borgloon, springt Simon uit de trein. Zijn mama zet hem op de treeplank en laat hem op het goede moment los. Zelf waagt ze de sprong niet. Maar haar zoon van elf ontsnapt zo aan de gaskamer die hem te wachten stond. Mensen uit de omgeving zorgen ervoor dat hij terug naar Brussel kan. Een dag later is Simon herenigd met zijn vader. Tot het eind van de oorlog zitten ze beiden ondergedoken, op verschillende adressen. Ze schrijven wel brieven naar elkaar. Het zou nog 17 maanden duren voor Brussel wordt bevrijd.

De mama van Simon werd onmiddellijk vergast bij haar aankomst in Auschwitz-Birkenau. Ita werd op 20 september 1943 op transport XXII gezet. Ook zij werd onmiddellijk bij aankomst omgebracht. Op 9 juli 1945 sterft Simons vader uit wanhoop in hun huis in Etterbeek. De veertienjarige Simon moet nu alleen verder. Door het huis van zijn ouders te verhuren, slaagt hij erin zijn studies te betalen. Zo wordt hij advocaat en doctor in de rechten.

Vandaag is Simon doctor in de rechten en advocaat in Brussel. Hij is een jazzpianist en gelukkige grootvader.

Meer weten over Simon Gronowski?

GRONOWSKI S., *Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen*, Van Halewyck, 2005.

GRONOWSKI S., TINEL K., VAN REYBROUCK D., *Eindelijk bevrijd*, Hannibal, 2013.

PIRART F., GRONOWSKI S., *Simon, l'enfant du 20e convoi*, Renaissance du Livre, 2008.

SOETEWY M., *Dorlogskinderen*, 2012, 50 min. (documentaire)

Eindtermen en ontwikkelingsdoelen

Wereldoriëntatie

Mens

Ik en mezelf

- De leerlingen kunnen in een niet-conflictgeladen situatie hun eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uitdrukken.
- De leerlingen kunnen beschrijven wat ze voelen en wat ze doen in een concrete situatie en kunnen illustreren dat zowel hun gedrag als hun gevoelens situatiegebonden zijn.

Ik en de anderen: in groep

- De leerlingen hebben aandacht voor de onuitgesproken regels die de interacties binnen een groep typeren en zijn bereid er rekening mee te houden.

- De leerlingen kunnen in concrete situaties verschillende manieren van omgaan met elkaar herkennen, erover praten en aangeven dat deze op elkaar inspelen.
- De leerlingen kunnen omgangswijzen met anderen waarin ze minder sterk zijn oefenen.

Maatschappij

Sociaal-economische verschijnselen

- De leerlingen kunnen illustreren dat welvaart zowel over de verschillende landen in de wereld als in België ongelijk verdeeld is.
- De leerlingen kunnen beseffen dat hun gedrag beïnvloed wordt door de reclame en de media.

Sociaal-culturele verschijnselen

- De leerlingen kunnen illustreren dat verschillende sociale en culturele groepen verschillende waarden en normen bezitten.
- De leerlingen kunnen illustreren dat arbeidsmigratie en het probleem van vluchtelingen een rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van onze multiculturele samenleving.
- De leerlingen kunnen inzien dat racisme vaak gebaseerd is op onbekendheid met en vrees voor het vreemde.

Politieke en juridische verschijnselen

- De leerlingen kunnen het belang illustreren van de fundamentele Rechten van de Mens en de Rechten van het Kind. Ze zien daarbij in dat de rechten en plichten complementair zijn.
- De leerlingen kunnen illustreren op welke wijze internationale organisaties ernaar streven om het welzijn en/of de vrede in de wereld te bevorderen.

Sociale vaardigheden

Domein relatiewijzen

- De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.
- De leerlingen kunnen zorg opbrengen voor iets of iemand anders.
- De leerlingen kunnen kritisch zijn en een eigen mening formuleren.
- De leerlingen kunnen zich weerbaar opstellen naar leeftijdgenoten en volwassenen toe door signalen te geven die voor anderen begrijpelijk en aanvaardbaar zijn.
- De leerlingen kunnen ongelijk of onmacht toegeven, kritiek beluisteren en eruit leren.

Domein samenwerking

- De leerlingen kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

Muzische vorming

Beeld

- De leerlingen kunnen beeldinformatie herkennen, begrijpen, interpreteren en er kritisch tegenover staan.

Muziek

- De leerlingen kunnen muziek beluisteren en ervaren, muzikale impressies opdoen uit de geluidsomgeving met aandacht voor enkele kenmerken van de muziek:
 - Klankeigenschap
 - Functie/gebruikssituatie
- De leerlingen kunnen openstaan voor hedendaagse muziek, muziek uit andere tijden, andere landen en culturen.
- De leerlingen kunnen vanuit het eigen muzikaal aanvoelen praten over het zingen en het musiceren.

Drama

- De leerlingen kunnen genieten van een gevarieerd aanbod van voor hen bestemde culturele activiteiten.
- De leerlingen kunnen geconcentreerd luisteren naar een gesproken tekst (verteld of voorgelezen) en die mondeling, schriftelijk, beeldend of dramatisch weergeven.

Attitudes

- De leerlingen kunnen respect betonen voor uitingen van leeftijdgenoten, behorend tot eigen en andere culturen.

2. INLEIDENDE LES

Vorbereiding

1. Simons brief afdrukken

- Je kan de brief downloaden op www.kazernedossin.eu of fotokopiëren uit deze bundel.
- Het leukste is als de brief echt met de post aangekomen lijkt. Stop hem dus in een omslag met het adres en een postzegel erop.

2. Het voorleesboek Simon, het jongetje dat wist te ontsnappen' klaarleggen

- Het prentenboek kan je kopen in onze museumshop of downloaden via www.kazernedossin.eu
- Print de bladen eventueel op groot formaat af.
- Tip: op onze [site](#) vind je ook een korte animatiefilm over Simon

3. Knutselmateriaal klaarleggen

- Kopieer de sjablonen uit deze bundel op stevig papier zodat elke leerling een sjabloon kan kiezen.
- Voorzie veiligheidsspeldjes, scharen, verstevigingsringetjes, een perforator en stiften

Doelen

- De leerlingen raken vertrouwd met het verhaal van Simon.
- De leerlingen worden warm gemaakt om Kazerne Dossin te gaan bezoeken.
- De leerlingen voelen zich verantwoordelijk voor de opdracht die Simon aan de kinderen mee geeft: zijn verhaal doorvertellen.

DEEL 1: De brief van Simon

Doelstellingen:

De leerlingen:

- begrijpen moeilijke woorden uit de brief.
- kunnen uitleggen wat ze over Joden weten en wat er met hen is gebeurd tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- kunnen de opdracht verwoorden die Simon hen gegeven heeft.
- kunnen zeggen aan wie ze het verhaal willen doorvertellen en waarom

Werkwijze:

Vertel dat er op school een brief is aangekomen. Laat één van de leerlingen de brief openen. Lees de brief voor. In een korte bespreking van de brief kan je deze vragen gebruiken:

- Waren er woorden die je niet begreep? Weten jullie wat deze woorden willen zeggen?

- bezetting, bezet
- minderwaardig
- joods
- nazi's
- uitsluiting
- museum

- Wat weten jullie al over de Tweede Wereldoorlog?
- Kan je de Tweede Wereldoorlog aanduiden op de tijdlijn?
- Zijn er mensen in je familie die de oorlog in België meemaakten?
- Zijn er mensen in je familie die een andere oorlog mee maakten?
- Wat weten jullie over Joden?
- Wat gebeurde er met de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog?
- Wat vraagt Simon aan ons?
- Waarom wilt hij dat we zijn verhaal helpen vertellen?
- Aan wie zouden jullie dit verhaal graag willen doorvertellen?
- Welke vragen hebben jullie nog?

Dag kinderen,

Simon GRONOWSKI

Mijn naam is Simon. Ik ben in 1931 geboren. Ik geloof dat ik nu ouder ben dan jullie oma en opa.

Ik schrijf jullie om jullie iets te vragen.

Ik heb in mijn leven heel veel meegemaakt. Toen ik

zo oud was als jullie, was het oorlog. België was bezet. Hitler en de nazi's waren hier de baas.

Omdat wij Joods waren, vonden ze ons minder waard dan de anderen. Ze sloten ons op en brachten ons naar een vreselijke plek waar ze mijn familie dood maakten.

Zo vreselijk haatten ze ons. Ik was zo bang, zo verdrietig. Dat is allemaal lang geleden. Ik ben al jaren geen kind meer.

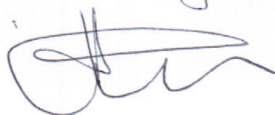
Maar ik denk nog bijna elke dag aan wat er toen gebeurde. En eigenlijk zou ik willen dat iedereen mijn verhaal hoort. Ik wil dat de mensen begrijpen hoe vreselijk oorlog en uitsluiting voor kinderen is. Zo hoop ik dat geen enkel kind ooit nog evenveel verdriet moet hebben als ik toen.

Maar ik ben alleen. En alleen kan ik onmogelijk met iedereen spreken.

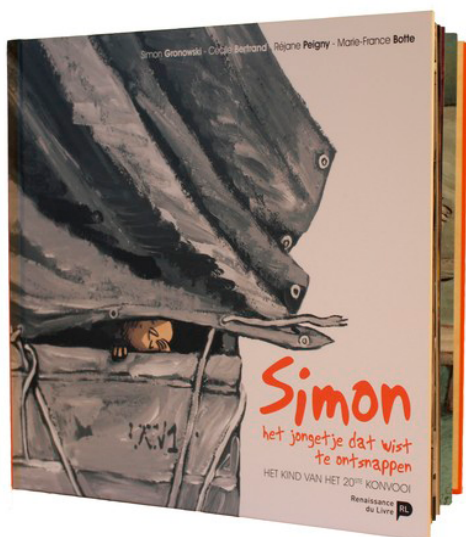
Daarom reken ik op jullie. Misschien willen jullie me helpen mijn verhaal door te vertellen. Als jullie dat willen, kan je eerst samen het prentenboek lezen dat ik heb jullie opgestuurd. Daarna kan je met de klas of met de school naar Mechelen gaan. Daar is een museum over wat mijn familie en ik hebben meegemaakt. De museumwerkers verwachten je om mijn verhaal te vertellen. Breng gerust al je vragen mee.

Vriendelijke groeten.

Simon

DEEL 2: Het boekje van Simon

Doelstellingen:

De leerlingen:

- raken vertrouwd met een aantal historische begrippen als deportatie, Dossinkazerne, ...
- kunnen zich inleven in Simon als kind. Zij oefenen hiermee de competentie van historische empathie.

Werkwijze:

Maak er een bijzonder voorleesmoment van. Dit is geen eenvoudig verhaal. Wees alert voor de reacties van de leerlingen en speel erop in. Na het lezen kan je opnieuw enkele vragen stellen:

- Wat vonden jullie van het verhaal van Simon?
- Hebben jullie alles goed begrepen?
- Heb je dingen geleerd die je nog niet wist?
- Vind je dat het verhaal goed afloopt of niet?
- Denk je dat veel kinderen gered werden? (Ongeveer 25.800 mensen zijn uit Dossin gedeporteerd. Zo'n 4250 (16,5%) waren kinderen onder de 15 jaar. Zij stierven bijna allemaal in de gaskamers. 6.220 Joodse kinderen werden niet gedeporteerd omdat ze konden onderduiken.)
- Wat zou je graag nog meer willen weten?
- Weet je nog waar Simon opgesloten zat? Vandaag is op die plaats een museum gemaakt. Willen jullie meegaan om daar nog meer over het verhaal van Simon te leren?

DEEL 3: Tekenopdracht

Doelstellingen:

De leerlingen:

- verwerken het verhaal op een creatieve manier.
- denken na over hun wat hen getroffen heeft.
- bedenken al aan wie ze het verhaal gaan verder vertellen.

Werkwijze:

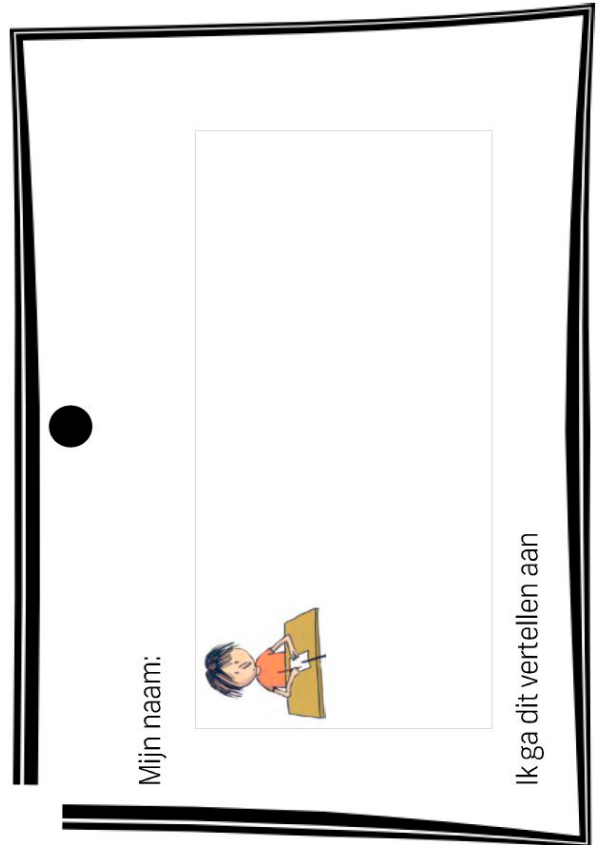
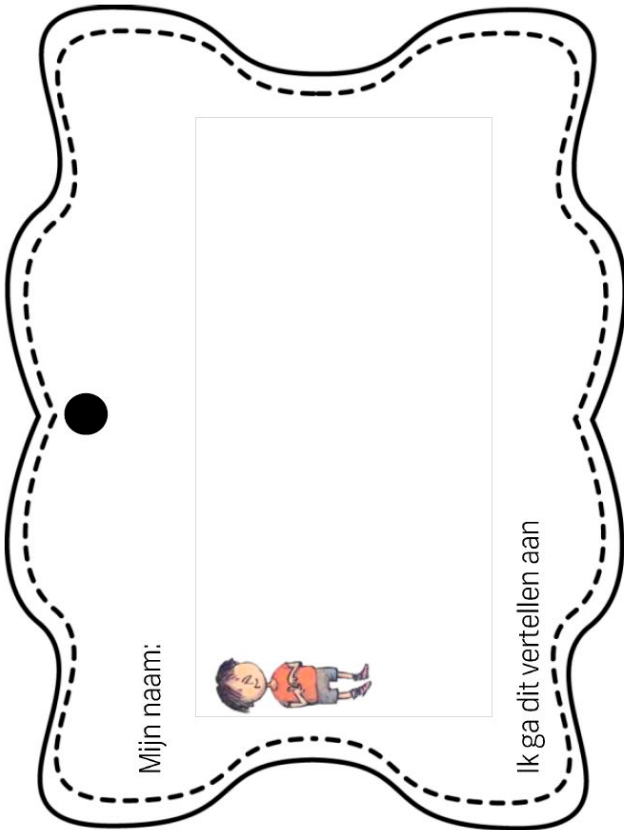
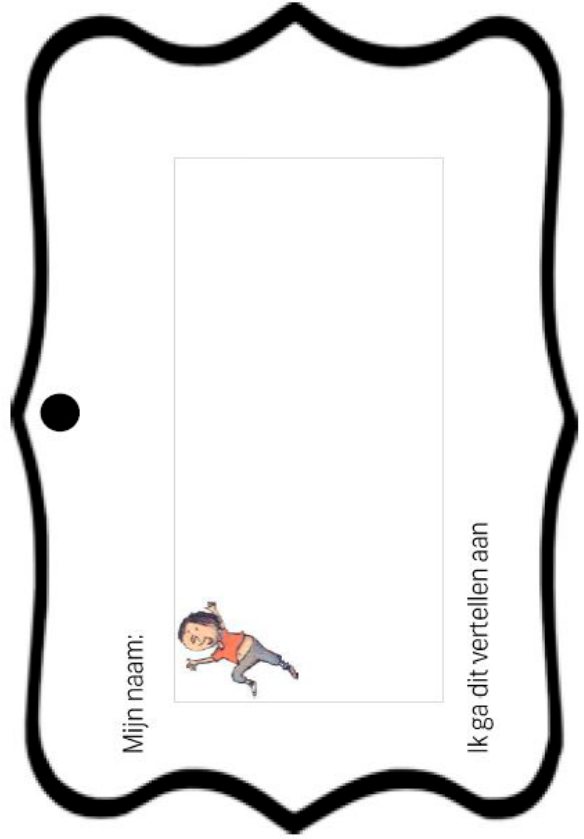
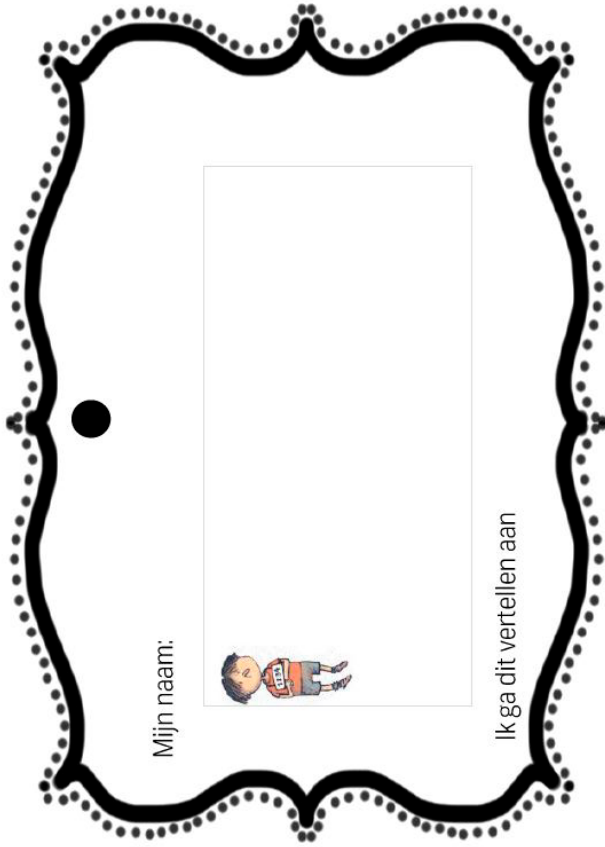
Na de bespreking van het boek, gaan de leerlingen een naamkaartje knutselen. Dit kaartje zullen ze dragen tijdens de rondleiding in het museum. De bedoeling is dat de kinderen iets tekenen uit het verhaal dat hen getroffen heeft (bvb. de trein, hondje Bobby, springen van het bed, ...).

Stappenplan:

1. Print de verschillende sjablonen meerdere keren uit op stevig papier.
2. Laat de leerlingen elk een sjabloon kiezen en uitknippen.
3. De leerlingen schrijven op het sjabloon hun eigen naam (in grote letters) en de naam van de persoon aan wie ze het verhaal zullen doorvertellen.
4. De leerlingen tekenen, best met stift, in het voorziene vak een element uit het verhaal van Simon.
5. De leerlingen maken een gaatje op de zwarte stip met de perforator.
6. Het gaatje wordt verstevigd met een ringetje.
7. Vergeet de naamkaartjes niet mee te brengen op de dag van het museumbezoek.

NAAMKAARTJES

3. RONDELEIDING 'HET VERHAAL VAN SIMON'

Op maat

De tentoonstelling in Kazerne Dossin is niet ontworpen op maat van jonge kinderen. Heel wat beelden in het museum zijn schokkend en de analyse van de mechanismes van collectief geweld is complex. Toch is de Holocaust ook voor jonge kinderen een belangrijk thema. Zij oefenen belangrijke vaardigheden als historische empathie en reflecteren over actuele verschijnselen als racisme en uitsluiting. Het aanbod moet gewoon op hun maat zijn. Daarom is onze rondleiding voor het basisonderwijs geen klassieke rondleiding.

Opbouw

De rondleiding is als volgt opgebouwd:

1. In de voorwerpcirkel frissen de leerlingen op wat zij nog weten van Simons leefwereld.
2. Bij het bezoek aan het memoriaal en aan het museum wordt Simons verhaal door de gids in bredere context geplaatst. De bedoeling is dat de leerlingen actief participeren door het gebruik van documenten, citaten en voorwerpen. Op bepaalde plaatsen wordt geactualiseerd. Thema's als vluchten, uitsluiting en mensenrechten worden uitgelicht.

Geen schokeffect

We vermijden schokkende beelden in het museum. Ook inhoudelijk worden niet alle details van de uitroeiing besproken. De voorbereidende fase (polarisatie, discriminatie, ...) krijgt de nadruk.

Een persoon als rode draad

Er wordt voortgebouwd op het verhaal van Simon en zijn opdracht vormt de rode draad. Zo wordt de werkelijkheid bevattelijk. Er is ook aandacht voor wat Simon voor en na de oorlog mee maakte. Op die manier leren we de mens achter het slachtoffer kennen.

4. NAVERWERKING

Lees eerst dit

In wat volgt vind je tips om het bezoek aan Kazerne Dossin te verwerken met je leerlingen. Centraal in deze naverwerking staat de vraag wat het verhaal van Simon voor jouw leerlingen kan betekenen. We werken hierbij rond vijf thema's:

1. Geloven (of niet)
2. Oorlog
3. In verzet!
4. Vrijheid blijheid
5. Vergeet-mij-niet

Via die thema's werk je met je leerlingen aan actief burgerschap. Je bepaalt zelf, of samen met je leerlingen, hoeveel en welke thema's of welke opdrachten jullie willen behandelen. Voor het hele pakket uit te werken moet je rekenen op zes lestijden. Je kan een aantal uitgewerkte opdrachten eventueel mee integreren in een 'tentoonstelling' of een 'toonmoment'.

Voor deze naverwerking vind je op de website een presentatie en werkblaadjes.

- De presentatie zorgt voor een visuele leidraad tijdens de lessen. Zo staat er bijvoorbeeld bij iedere werkvorm, door middel van icoontjes, aangegeven met hoeveel leerlingen de opdracht wordt uitgevoerd.
- De werkblaadjes, tot slot, bieden de leerlingen de nodige structuur om de opdrachten bij ieder thema uit te voeren.

Tip: in de Toetssteen voor herinneringseducatie <https://herinneringseducatie.be/wp-content/uploads/2020/10/Toetssteen-Herinneringseducatie.pdf> vind je suggesties om op een verantwoorde manier de brug te slaan tussen heden en verleden.

Vorbereiding

1. **Download de PowerPointpresentatie [hier](#).**
2. **De opdrachtblaadjes kan je [hier](#) downloaden**

Vooraf: een boodschap voor de klas

Werkwijze

(slide 1) Toets bij je leerlingen af hoe ze het bezoek aan Kazerne Dossin hebben ervaren. Stel vragen zoals:

- Wat is er jullie bijgebleven?
- Wat hebben jullie er geleerd?
- Heb je Simons verhaal verder verteld? Aan wie?

(slide 2) Vertel aan de leerlingen dat er iemand een boodschap voor hen heeft. Toon vervolgens het videofragment met Simon Gronowski. Vraag de leerlingen welke gelijkenissen Simon ziet tussen nu en toen. Speel het fragment indien nodig een tweede keer af. Je kan je leerlingen deze specifieke opdracht meegeven.

Videoboodschap Simon:

Dag jongens en meisjes.

Het is nu even geleden dat jullie mijn verhaal hoorden in Kazerne Dossin. Hoor jij soms dingen die jou doen denken aan wat ik verteld heb? Ik wel. Als ik naar het nieuws kijk of als ik met mensen spreek, moet ik vaak denken aan mijn eigen verhaal. Soms hoor ik hoe mensen anderen haten omdat ze in iets anders geloven. Dan denk ik aan toen. Soms lees ik over vreselijke oorlogen in verre landen. Dan denk ik aan toen. Soms denk ik aan mensen die geen vrijheid kennen. Dan denk ik aan toen. Maar soms ook denk ik aan toen als ik mensen zie die niet willen vergeten wat er is gebeurd en die zich tegen onrecht verzetten. Ik vind het belangrijk dat jullie mijn verhaal gehoord hebben en het ook verder vertellen. Niet omdat ik mezelf zo belangrijk vind. Wel omdat ik denk dat jullie eruit kunnen leren voor vandaag. Dus hou je ogen en oren goed open. Want nu gaat het niet langer over mij maar over jou en over jouw verhaal. Over jouw toekomst.

(slide 3) Simon brengt in zijn boodschap enkele thema's aan: geloof, oorlog, verzet, vrijheid en herdenken. In deze naverwerking ga je dieper in op deze thema's. Je kan ze mooi na elkaar behandelen (in de instructies zit er een rode draad), of je kan ervoor opteren om slechts enkele thema's uit te kiezen. Laat de leerlingen mee kiezen welke thema's zij boeiend vinden.

Overgang

Starten doen we met het thema Geloof.

THEMA 1. Geloven (of niet)

Materiaal:

- Werkblaadje opdracht 1: Zoveel mensen, zoveel overtuigingen
- Werkblaadje opdracht 2: Onze stad

Doelstellingen:

Mens en maatschappij

- Ik weet dat er in de maatschappij mensen zijn die een verschillende (religieuze) overtuiging hebben en kan hier voorbeelden van geven.
- Ik kan van verschillende godsdiensten en levensbeschouwingen kenmerken geven.
- Ik weet dat racisme vaak ontstaat omdat men bang is voor het onbekende.
- Ik denk zelf niet racistisch en heb respect voor het leven van mensen met een andere cultuur en godsdienst dan de mijne.
- Ik herken dat anderen het anders-zijn van mensen soms waarderen of soms afwijzen.
- Ik vind het fijn dat het anders-zijn van mensen gewaardeerd wordt.

ICT-vaardigheden

- Ik kan met behulp van de laptop/iPad informatie opzoeken, deze informatie bewaren en ze verwerken.

Nederlands- (inter)culturele gerichtheid

- Ik sta open en heb interesse in andere talen en culturen.

Werkwijze

(slide 4) Maak een korte koppeling met het verhaal van Simon. Vertel dat Simon en zijn familie Joods zijn en vraag aan je leerlingen wat dit volgens hen betekent.

Wat betekent dat eigenlijk: Joods zijn?

Joods zijn kun je in onze tijd op heel veel verschillende manieren. Hoe iemand zich met de Joodse cultuur verbonden voelt wordt door allerlei factoren bepaald. Er zijn vijf aspecten die bij iedere Jood op een of andere manier een rol spelen in het leven:

1. Religie en traditie

De religie en tradities zijn de oudste, en lange tijd de enige, kenmerken van de Joodse identiteit. Ze vormen de basis van het Jodendom. In onze tijd zijn echter veel Joden niet religieus, of zij zijn dit wel maar leven niet volgens de traditionele regels. Zo kan het zijn

dat een Jood nooit naar de synagoge gaat, maar zich toch verbonden voelt met het Jodendom via de andere aspecten hieronder.

2. De band met Israël en zionisme

Na de verwoesting van de Tempel in Jeruzalem in het jaar 70 zijn de Joden verspreid geraakt over de hele wereld. De band met het huidige Israël is altijd blijven bestaan en uit zich soms door middel van de emigratie naar Israël en soms door kritiek te uiten op de politieke situatie.

3. Oorlog, vervolging en overleving

De massaal georganiseerde vervolging en vernietiging van zes miljoen Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft een gigantische wonde achtergelaten. Ook voor Joden die de oorlog niet zelf meemaakten, blijft dit aspect een bepalend gegeven in het leven.

4. Persoonlijke geschiedenis

Ieder mens, iedere Jood heeft zijn eigen mogelijkheden en talenten. De ontwikkeling die je in je persoonlijkheid doormaakt, bepaalt wie je bent.

5. De wisselwerking tussen de Joodse en de [Belgische] cultuur

Er is altijd een wisselwerking geweest tussen de joodse minderheid en de niet-joodse omgeving. Iedere jood moet een eigen balans vinden in het omgaan met die twee of meerdere culturen. De mate van aanpassing aan de meerderheid of behoud van eigen joodse identiteit is een persoonlijke keuze.

Bron: <https://jck.nl/tentoonstelling/wat-betekent-dat-eigenlijk-joods-zijn>

(slide 5) Opdracht 1: Zoveel mensen, zoveel overtuigingen

Mocht je de mogelijkheid hebben om de leerkrachten van de levensbeschouwelijke vakken mee in te schakelen is dit een meerwaarde.

Simon is Joods. Maar naast het Jodendom zijn er nog een heleboel andere religies en levensbeschouwingen. Met deze opdracht frissen we ons geheugen even op.

1. Verdeel de leerlingen in groepjes van vier. Ieder groepje werkt rond één religie of levensbeschouwing (Islam, Christendom, Jodendom, Hindoeïsme, Boeddhisme en Vrijzinnig humanisme).
2. Deel nu ook het werkblaadje (opdracht 1: Zoveel mensen, zoveel overtuigingen) met raster uit. Ieder groepje krijgt één exemplaar en noteert bovenaan de naam van de religie/levensbeschouwing die zij gaan behandelen.
3. De leerlingen vullen het raster aan op basis van wat ze zelf al weten en vullen dit verder aan door opzoekingswerken op het internet. Aan te raden websites: <https://www.samsam.net/godsdiensten> en <https://issuu.com/fakkeltjesvzw/docs/tf-1-druk> (p. 12-15).
4. Afsluitend laat je één groepje hun raster presenteren en vertellen ze kort wat ze weten over de door hen behandelde levensbeschouwing. Je pikt er zelf enkele kenmerken uit die je wilt vergelijken met kenmerken van andere levensbeschouwingen. Stel die vergelijkingsvragen aan de leerlingen van de andere groepjes. Zorg ervoor dat zowel verschillen als gelijkenissen naar voor komen.

(slide 6) Opdracht 2: Onze stad

Samenleven met mensen die er andere (religieuze) overtuigingen op nahouden, wordt soms als uitdagend ervaren, maar dat hoeft het niet te zijn. In deze oefening gaan de leerlingen fantaseren over 'hun stad' en reflecteren over wat nodig is om ondanks de verschillen toch vreedzaam samen te leven.

1. Verdeel de leerlingen in groepjes van vier. Vertel hen dat ze samen burgemeester zijn van hun stad.
2. Geef aan ieder groepje het werkblaadje (opdracht 2: Onze stad) met placemat. Vraag hen om op dat blad te noteren hoe hun zelfbedachte stad heet.
3. In ieder vak van de placemat staat dezelfde vraag. De leerlingen schrijven of tekenen eerst individueel een antwoord op de vraag in hun eigen vak.
4. Vervolgens vertellen ze om de beurt aan elkaar wat ze in hun eigen vak genoteerd hebben. Ze stellen vragen aan elkaar wanneer iets onduidelijk is.
5. Tot slot schrijven ze de beste ideeën waar ze gezamenlijk toe gekomen zijn in het vierkant centraal op

het blad. Dit zijn de stappen die zij als burgemeesters van hun stad zouden nemen om mensen met verschillende overtuigingen te laten samenleven.

6. Vraag aan enkele groepjes om hun ideeën te presenteren aan de rest van de klas. Wees ervan bewust dat niet alle ideeën even bevorderlijk zijn om tot 'goed samenleven' te komen. Sommige leerlingen kiezen zelfs voor segregatie als oplossing. Belangrijk is dat je samen met de groep hierover in dialoog gaat.
7. Je kan ervoor opteren om de leerlingen hun plannen te laten visualiseren met tekeningen of collages.

Overgang

Het lukt niet om zonder conflict met elkaar om te gaan. Conflict is een deel van ons dagelijks bestaan. Als we goed met die conflicten omgaan, kunnen we de vrede bewaren. Maar in het ergste geval kunnen conflicten leiden tot gewapend geweld. En tot oorlog. Daar gaat het volgende thema over.

THEMA 2. Oorlog

Materiaal:

- Werkblaadje opdracht 2: Conflict groot en klein
- Werkblaadje opdracht 3: Emotie in conflict
- Werkblaadje opdracht 4: Goed omgaan met conflict in onze klas

Doelstellingen:

Muzische vorming

- Ik kan na het beluisteren van een stuk muziek, hier woorden aan koppelen die in me opkomen en met deze woorden een kort gedicht schrijven.

Mens en maatschappij

- Ik kan vertellen wat er gebeurt als er een conflict in de klas aan de gang is en een mogelijke oplossing aanreiken
- Ik kan klasafspraken bedenken die ervoor zouden zorgen dat we samen 'goed klas' kunnen maken.
- Ik kan begrijpen dat een conflict niet voor iedereen hetzelfde aanvoelt.

Werkwijze

(slide 7) Maak een korte overgang met het verhaal van Simon. Vraag je leerlingen of ze zich herinneren over welke oorlog Simon hen verteld heeft.

(slide 8) Opdracht 1: Oorlog wereldwijd

Oorlog is een moeilijk begrip. In deze opdracht proberen leerlingen samen met de leerkracht tot een begripsverheldering te komen.

1. Hanteer het onderwijsleergesprek om je leerlingen stapje per stapje kennis en inzicht te geven over oorlog vandaag. Vraag een eerste keer aan je leerlingen wat ze al weten over 'oorlog'. Zo krijg je zicht op hun voorkennis. Kom op deze vraag terug aan het einde van de oefening.
2. Vraag of er ook vandaag nog oorlog in de wereld is. Van welke oorlogen hebben zij al gehoord? Wat is er daar gaande?
3. Klik nu op (de afbeelding van) de interactieve kaart in de powerpoint. Bekijk de kaart op voorhand zodat je er vlot mee kan werken en eventueel extra informatie kan opzoeken. Laat de leerlingen de kaart 'lezen'. Haal enkele conflicten aan en bespreek waarom er oorlog is in die regio. Het 'waarom' van oorlogen is soms moeilijk te achterhalen. Vaak ontstaan er conflicten omdat mensen/groepen hetzelfde willen. Dan kan grondgebied zijn, maar ook geld (bijvoorbeeld in de vorm van olie).
4. Peil opnieuw naar hun kennis over het begrip oorlog. Is die veranderd?

Opgelet! Dit is een erg gevoelig thema. Probeer daarom vooraf in te schatten of dit geschikt is om te behandelen met jouw leerlingen. Zeker wanneer er leerlingen in je klas zitten die zelf slachtoffer geweest zijn van geweld, moet je met enige omzichtigheid te werk gaan. Daarom geven we 7 tips:

1. **Luister vooral:** Elk kind is anders en gaat op zijn eigen manier met heftig nieuws om. Stel daarom vragen en laat kinderen vooral zelf vertellen. Wat hebben ze gezien, gehoord en gelezen? Wat vinden ze ervan? Vertrek ook vanuit hun behoeftes: willen ze praten, meer informatie, met hun gevoelens aan de slag, zwijgen...?
2. **Geef emoties een plek:** Het is logisch dat kinderen verdrietig, boos of angstig zijn. En het is belangrijk dat ze die gevoelens kunnen uiten. Dat kan door over het nieuws te praten, te tekenen of te schrijven. Zo geven kinderen de gebeurtenissen een plek. Spreek islamitische kinderen niet aan op hun moslim zijn. IS en AL Qaeda zijn niet representatief voor de moslimwereld. Laat ze eventueel vertellen over reacties, menslievende boodschappen en initiatieven van andere moslims.
3. **Benadruk de zeldzaamheid:** Druk kinderen op het hart dat een aanslag als deze bijna nooit voorkomt, en dat het mede daarom groot nieuws is waar iedereen over praat. Daardoor krijgen kinderen misschien het idee dat het overal gevaarlijk kan zijn. Stel ze gerust dat ze zich veilig mogen voelen.
4. **Blijf bij de feiten:** Kinderen zijn nieuwsgierig en willen vaak heel praktische dingen weten. Beantwoord alleen de vragen die kinderen stellen. Geef eerlijke antwoorden. Maak het niet dramatischer dan het is, maar ook niet minder erg. Je leerlingen hoeven niet alle gruwelijke details te weten.
5. **Benoem ook positieve dingen:** Vertel dat hulpverleners de slachtoffers helpen, dat de politie er alles aan doet om de daders te pakken en te zorgen dat dit niet nog een keer gebeurt. Benadruk dat bijna alle mensen op de wereld boos zijn over de aanslagen. Presidenten, koningen, vluchtelingen, boeddhisten, moslims, katholieken en de buurvrouw.

6. **Speel een positieve rol:** Wees terughoudend met het bekijken en delen van (gewelddadige) beelden. Als kinderen geconfronteerd worden met onrecht, willen ze vaak iets doen en hun stem laten horen. Ze kunnen een tekening maken of een verhaal schrijven of een reactie posten op social media. Ook helpt het om te zien of horen wat andere kinderen vinden, bijvoorbeeld tijdens een klasgesprek of op tv.
7. **Doe ook iets vrolijks:** Vergeet niet dat er ook veel leuke dingen zijn om te doen of aan te denken. En stel je kinderen gerust dat dat ook mag. Doe een spelletje, kijk een leuke film, vertel een vrolijk verhaal en geef elkaar een knuffel.

(slide 9) Opdracht 2 Conflict groot en klein

Conflicten komen voor in verschillende vormen en maten. De leerlingen trachten in deze opdracht conflicten 'correct' in te schalen. Het is vooral de bedoeling om hierover tot een klassikaal debat te komen. De focus ligt op de manier waarop het verwoord wordt en het luisteren naar elkaar. Een inschaling van conflicten is steeds subjectief.

1. De opdracht wordt grotendeels klassikaal uitgevoerd. Iedere leerling krijgt het werkblaadje (opdracht 2: Conflict groot en klein) met de tekstjes over conflicten.
2. Lees één voor één de verschillende tekstjes voor. Peil of je leerlingen werkelijk begrijpen waarover het gaat. Laat hen bijvoorbeeld de tekstjes herformuleren.
3. Geef hen nu de kans om de conflicten zelf in te schalen. Dit doen ze door een lijn te trekken tussen de tekstjes en de schaal.
4. Breng het klasdebat over de 'grootte' van conflicten op gang. Start met het conflict dat als het kleinst wordt ingeschaald. De leerlingen moeten zo goed mogelijk beargumenteren waarom zij een conflict als groot of klein ervaren. Stel daarom voldoende richtvragen.
 - Waarom vind je een conflict 'groot'?
 - Heeft dit te maken met:
 - Het aantal betrokken partijen?
 - Het aantal slachtoffers?
 - De heftigheid?
 - De materiële schade?
 - De duur van het conflict?
 - De nabijheid?
5. Neem ook de debattips uit onderstaande kader in acht.

Debattips Ruben Mersch

- 1. Laat de tegenstem aan het woord.** Geef die ene leerling met een afwijkende mening de ruimte om zijn standpunt te verdedigen. Het vergt moed om iets te zeggen waar de meerderheid het niet eens mee is. Stel zelf de standpunten in vraag waarover de hele klas het eens lijkt. Als je leerlingen enkel uitspraken horen die de heersende opinie binnen die groep versterken, polariseert de mening van de hele klas.
- 2. Stel vragen, geef geen antwoorden.** Soms wil je je in het debat mengen. Zeker als je onzinnige of extreme standpunten hoort. Dat werkt zelden. De tegenpartij zal haar standpunt met nog meer vuur verdedigen. Als je vragen stelt, dwing je mensen net om over hun standpunt na te denken.
- 3. Blijf in je rol.** Laat jouw mening het debat niet beïnvloeden. Je bent moderator, geen deelnemer. Leg uit waarom je aan je rol vasthoudt. En geef je mening desnoods ná het debat.
- 4. Zoek naar gemeenschappelijke grond.** 'Zijn we het erover eens dat...?'. Met zulke vragen zoek je naar verbinding en stimuleer je dat mensen naar elkaar luisteren als het gaat over de punten waarop ze van mening verschillen.
- 5. Spreek je waardering uit.** Mensen die met elkaar in debat gaan, naar elkaar luisteren en bereid zijn om van elkaar te leren: allesbehalve evident. Slagen je leerlingen daarin? Benoem die prestatie. Wie heeft zijn mening bijgesteld na dit debat? Ook in die vraag schuilt veel waardering. Het vergt moed om openlijk je standpunt te wijzigen.

Bron: <https://www.klasse.be/178802/debat-klas-tips-ruben-mersch/>

(slide 10) Opdracht 3 Emotie in conflict

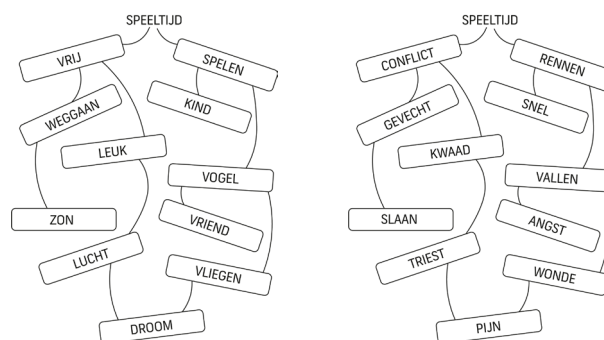
Dit is een gevoelsopdracht waarbij leerlingen leren omgaan met emoties en het verwoorden ervan. Via associatietechniek maken ze de link met het thema conflict.

1. De leerlingen werken individueel. Iedereen ontvangt het werkblaadje (opdracht 3: Emotie in conflict) met de 'associatie-webben'. Leg uit hoe de associatieoefe-

ning werkt door het voor te doen op bord. Hieronder vind je een voorbeeld terug.

2. Laat nu het eerste geluidsfragment afspelen en vraag de leerlingen om een associatie-web te maken vertrekkende vanuit het begrip 'speelplaats'. Laat hen dit opnieuw uitvoeren wanneer je het tweede fragment opzet. Bij het eerste fragment horen we vrolijke muziek, het tweede fragment lijkt vooral een uiting van angst en onrust. Eventueel kan je de opdracht ook zelf uitvoeren op de achterkant van het bord.
3. Laat de leerlingen een gedicht (rijmvorm niet verplicht) maken op basis van één van beide associatie-webben. Leerlingen die dat wensen mogen nadien hun gedicht voorlezen.

Ter illustratie voor de leerkracht

(slide 11) Opdracht 4 Goed omgaan met conflicten in onze klas

"Vrede is een lange rij conflicten waar we goed mee zijn omgegaan." In deze opdracht worden klassikaal afspraken gemaakt over hoe conflicten te voorkomen en samen 'goed klas te maken'. Mogelijk heb je in het begin van het schooljaar (samen) klasafspraken gemaakt. Refereer hier gerust naar. Deze oefening is dan een uitdieping.

1. De leerlingen werken aanvankelijk individueel. Geef iedere leerling een werkblaadje (opdracht 4: Goed omgaan met conflicten in onze klas).
2. Laat hen drie antwoorden formuleren op de vraag: "We voorkomen ruzie in de klas door..."
3. Overloop en noteer ieders voorstel op bord. De afspraken die het vaakst terugkomen op het bord kunnen dan opgenomen worden in een/het klasreglement.

Overgang

Stel dat afspraken niet nageleefd worden, dan moet je zeggen dat je het daar niet mee eens bent. Op dat moment ga je eigenlijk in verzet.

THEMA 3. In verzet!

Materiaal:

- Werkblaadje opdracht 1: Verzet begint niet met grote woorden
- Werkblaadje opdracht 2: Creatief verzet

Doelstellingen:

Mens en maatschappij

- Ik kan als er een conflict is met leeftijdsgenoten zoeken naar een oplossing zonder geweld te gebruiken.
- Ik weet dat er een verschil is tussen een geweldloze en een gewelddadige oplossing voor een conflict.
- Ik kan bij een conflict kiezen of een oplossing om een conflict aan te pakken oké is.
- Ik kan me tegen een onrecht verzetten

Nederlands - lezen

- Ik kan informatie die ik lees in een gedicht verwoorden en ordenen

Muzische vorming- Beeld

- Ik kan mijn gevoelens, ervaringen en fantasieën op een beeldende manier weergeven. Dit kan op verschillende manieren en met verschillende materialen zoals met een tekening, foto, klei enz.

Werkwijze

(slide 12) Maak een kleine koppeling met het verhaal van Simon. Vraag je leerlingen hoe Simon de oorlog heeft overleefd. Wijs op de mannen die zijn wagon openden, de rijkswachter die hem hielp en de gezinnen waar hij mocht onderduiken.

(slide 13) Opdracht 1: Verzet begint niet met grote woorden

Dit keer pakken we het poëtisch aan. Via een gedicht denken leerlingen na over verzet.

1. De leerlingen werken voor deze opdracht individueel.

2. Iedere leerling ontvangt het werkblaadje (opdracht 1: Verzet begint niet met grote woorden) met het gedicht van Remco Campert.
3. Laat de leerlingen stapsgewijs het gedicht ontdekken. Eerst lezen ze het zelf door. Vervolgens leest de leerkracht het luidop voor. Leerlingen duiden hierna woorden aan die ze niet goed begrijpen. Die worden klassikaal geduid.
4. De leerlingen vullen de zin "Ik stel me vragen bij [...]" aan. Hertaal deze zin indien het niet voor iedereen duidelijk is. Het is de bedoeling dat de leerlingen noteren wat er volgens hen misloopt in de wereld, waar zij verontwaardigd over zijn. Waar zij zich graag tegen zouden verzetten.
5. Overloop enkele antwoorden klassikaal.

(slide 14) Opdracht 2: Creatief verzet

In deze opdracht kunnen de leerlingen zich creatief uitleven.

1. De leerlingen hebben in de vorige opdracht geformuleerd waar ze zich tegen zouden willen verzetten. Laat de leerlingen nu een partner zoeken die rond hetzelfde onrecht wilt werken. De duo's krijgen per twee het werkblaadje (opdracht 2: Creatief verzet).
2. Maak duidelijk dat je verzetten tegen onrecht er vaak uit bestaat anderen bewust te maken van het probleem. (Denk aan een Greta Thunberg of Malala Yousafzai.) Of zoals Remco Campert het verwoordt "[...] en dan die vraag aan een ander stellen". Daag de leerlingen uit om op een creatieve manier verzet te plegen voor hun zaak.

Overgang

Heel wat mensen verzetten zich vóór vrijheid. Nog te veel mensen hebben vandaag geen of weinig vrijheid. Maar wat is vrijheid nu juist? Daar komen jullie alles over te weten in het volgende thema.

THEMA 4. Vrijheid blijheid

Materiaal:

- Poppetjes (1 per leerling. Lego, Playmobil, diertjes, ...)
- Twee papiertjes (helemaal eens – helemaal oneens) nummers van 1-5 om de schaal weer te geven.
- Werkblaadje opdracht 2: On(gelofelijk) vrij
- Post-its (2 per leerling)
- Werkblaadje opdracht 3: Zo vrij als een vogel
- Origamipapier (1 per leerling)

Doelstellingen:

Mens en maatschappij

- Ik kan uiten wat vrijheid voor mij betekent en ik beseft dat dat voor anderen niet hetzelfde betekent.
- Ik kan mijn mening geven over een stelling die gaat over vrijheden
- Ik kan argumenten geven waarom ik wel of niet voor iets kies.
- Ik kan mijn mening veranderen als andere argumenten beter zijn
- Ik kan zeggen wat voor mij vrij en onvrij zijn betekent en hoe mijn vrijheid de anderen hun vrijheid in gevaar kan brengen.
- Ik kan mijn grootste vrijheid benoemen.

Techniek en wetenschap

- Ik kan aan de hand van een stappenplan een vogel plooien

Werkwijze

(slide 15) Maak een kleine koppeling met het verhaal van Simon. Vraag je leerlingen wanneer Simon onvrij geweest is. Vertel hen dat vrijheid Simons meest kostbare bezit is sinds hij in de Dossinkazerne werd opgesloten door de nazi's.

(slide 16) Opdracht 1: Wat is vrijheid?

Nog zo'n moeilijk begrip. 'Vrijheid'. Deze opdracht is erop gericht leerlingen een dieper inzicht te bezorgen in dit complexe concept.

1. Zorg ervoor dat iedere leerling over een eigen poppetje beschikt. (Dit kan een diertje zijn, een legomanneetje of iets helemaal anders.) Als je veel tijd hebt kan je de leerlingen het poppetje zelf laten maken. Voorzie in dat geval het nodige knutselmateriaal.
2. Leg vervolgens twee papiertjes op de grond. Op het ene schrijf je 'helemaal eens' op het andere 'helemaal oneens'. Tussen die papiertjes leg je nog vijf nummers, van 1 tot en met 5.
3. Projecteer de verschillende stellingen en vraag telkens aan de leerlingen om hun poppetje ergens op de schaal van 'helemaal eens' tot 'helemaal oneens' te

plaatsen. Pik er vervolgens een poppetje uit en vraag aan de eigenaar waarom die zijn of haar poppetje daar heeft geplaatst.

(slide 17) Opdracht 2: On(gelofelijk) vrij!

1. De leerlingen werken individueel. Iedereen krijgt het werkblaadje (opdracht 2: On(gelofelijk) vrij!) met de tekening en enkele post-its.
2. Vraag de leerlingen wanneer ze zich (helemaal) vrij voelen. Laat hen dit noteren op de post-its. Vraag nu wanneer ze zich (helemaal) niet vrij voelen. Opnieuw noteren ze dit op de post-its.
3. Vervolgens kleven de leerlingen de post-its op de tekening met het hek en de vogels. Hoe vrijer het beschreven gevoel op de post-it, hoe hoger op de tekening ze het kleven. En omgekeerd.
4. Vraag de leerlingen wanneer hun vrijheid de vrijheid van anderen in gevaar kan brengen. Laat hen dit noteren onder de tekening. Bespreek dit vervolgens klassikaal.

(slide 18) Opdracht 3: Zo vrij als een vogel

1. Leerlingen werken individueel verder. Iedere leerling krijgt een origamipapiertje en het werkblaadje (opdracht 3: Zo vrij als een vogel) met de instructie.
2. Laat de leerlingen hun grootste vrijheid noteren op het origamipapiertje. Dit mag een vorm van vrijheid zijn die ze in de vorige opdracht beschreven hebben. Hierna plooien ze het papiertje tot een vogel. Vraag hen ook waarom zij denken dat mensen 'de vogel' al eeuwen zien als een symbool van vrijheid.
3. Indien mogelijk kan je alle papieren vogeltjes ophangen aan een draad in de klas.

Overgang

Voor veel mensen is vrijheid hun meest kostbare bezit. Daarom vinden ze het belangrijk dat we niet vergeten dat vrijheid geen evidentie is en dat het ooit anders is geweest. Wat willen jullie nooit vergeten?

THEMA 5. Vergeet-mij-niet

Materiaal:

- Werkblaadje opdracht 1: In de wolken
- Werkblaadje opdracht 2: Vertel het voort!

Doelstellingen:

Mens en maatschappij Historische tijd

- Ik heb belangstelling voor het verleden, voor wat er nu gebeurt en voor de toekomst.

Nederlands spreken

- Ik kan de juiste vragen stellen aan iemand anders om zo te weten te komen hoe hij over iets denkt en ik kan deze informatie verwerken

Werkwijze

(slide 19) Maak een kleine koppeling met het verhaal van Simon. Vraag hen of ze nog weten wat Simon vroeg in zijn brief die de leerlingen kregen voor ze het museum bezochten. Leg uit dat Simon hoopt dat er nooit meer kinderen zullen zijn die moeten meemaken wat hij heeft meegemaakt. Daarom vindt hij het belangrijk om niet te vergeten. Om te herdenken.

(slide 20) Opdracht 1: In de wolken

1. De leerlingen werken individueel. Ze ontvangen ieder het werkblaadje (opdracht 1: In de wolken) met de wolken.
2. Laat hen in de wolken noteren welke mensen, dingen of gebeurtenissen volgens hen nooit vergeten mogen worden. Zij die dit graag willen delen met de rest van de klas, krijgen daar de kans toe.
3. De leerlingen noteren vervolgens wat ze vinden dat de mensen van Simons verhaal moeten onthouden. Bevraag hen waarom ze precies dat willen onthouden.

(slide 21) Opdracht 2: Vertel het voort!

Het is de bedoeling dat de leerlingen dat wat zij hebben onthouden van Simons verhaal delen met hun omgeving

1. De leerlingen werken in duo's. Per twee werken ze met het werkblaadje (opdracht 2: Vertel het voort!)
2. Help je leerlingen om te bepalen wat ze willen doorvertellen en hoe ze dit best aanpakken.